

Kresťanstvo už dožilo?

Príspevok prednesený na Kňazskom dni v Prešove dňa 29. novembra 2004

Mons. Jozef Tóth

Anotation: *In this century and in its last decades our world got into existential dilemma: Is it possible to save human civilisation, and what model would be the most suitable for the man? Diagnosis of our world could be expressed by a term: synthetised leprosy. Illness in which parts of the body fall off, in mettaphorical meaning: when humanity falls off from a man and its shift is from animal rationale to animal irrationale and it is within all pyramids of knowledge.*

Key words: *existential dilemma, human civilisation, knowledge*

Úvod k príspevku:

Vaša Excelencia,
Otec Apóstolos,
Drahí bratia kňazi,
Vážení prítomní,

Obsah toho, čo tu chcem povedať, sa dá zhrnúť do jednej vety, ktorá má charakter definície: Kresťanstvo nie je len náboženstvo, ale je aj najdokonalejší antropologický model. Túto definíciu sa pokúsím analyzovať i syntetizovať v nasledujúcej reflexii.

Tento úvod chce iba zdôrazniť, že tu ide o *factum historicum*, nielen *religiosum*. Musíme totiž s otvorenými očami konštatovať, že doba, v ktorej žijeme a ktorá sa začína a črtá vo svojich spoločensko-politických, ale aj číro humánných programoch a perspektívach, je po dvoch veľkých totalitách treťou totalitou, a to totalitou kapitálu. Musíme si uvedomiť, v čom a ako máme hlásať Evanjelium a Božiu prítomnosť vo svete a finále a zmysel ľudského života. Poverenie je permanentné. Je to testament, odkaz i príkaz: „Chod'te teda a učte všetky národy... a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal“ (Mt 28, 19-20). Komu to hovoril? Predovšetkým nám: biskupom a kňazom. A čo je to, čo máme hlásať? Všetko, čo nám prikázal. Kto? Nuž, Bohočlovek, Boh i človek. A to, čo nám prikázal, na čo sa vzťahuje? Na celý ľudský život, t. j. na jeho časný i večný život.

Kráľovstvo božie sa tu, na zemi, realizuje v programe Desatora a Evanjelia, ktoré je zavŕšením zjavenia. Jeho epicentrum je zakotvené v dvojzákone, ktorý je ale jediným zákonom: „Milovať budeš Pána, Boha svojho celým svojím srdcom... a blížneho ako seba samého“ (Mt 22, 37-40). Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý Zákon i proroci“ (Mt 28, 40).

V tejto bipolárnej láske je zahrnutý celý život človeka: duchovný i telesný, celý človek. Teda aj jeho, podľa dnešnej terminológie, aj jeho civilný, nielen náboženský život, lebo človek je psycho-fyzická jednota! Kresťanstvo teda nie je len vzťahom k Bohu, ale aj k človeku. Čím sa dajú nahradiť napr. prikázania: Nezabiješ, nepokradneš, nebudeš luhať, falošne prisahať, udávať, nebudeš cudzoložiť, nenávidieť, zavádzať, klaňať sa bôžikom bohatstva, zlata, moci a momonu? Nebudeš stavať háremy, organizovať teroristické gangy a pod. A čím sa nahradí bratstvo, priateľstvo a láska? Nenávisťou a pomstou?! Teda kresťanstvo nie je len náboženstvo, ale aj všeľudský kódex. A platí pre jednotlivcov, či sú v spoločensťve občanov, alebo v parlamente či vo vláde. Ak tento kódex neplatí, čím sa nahradí?! To nie je len otázka kostola, ale aj ulice!

Nuž o tom musí hovoriť dnes kňaz. Našou vecou nie je len modliť sa a vysluhovať sviatosti, či kázať slovo Božie, ale zdôrazňovať, že kresťanstvo Kristom zjavené, je posolstvom večnej pravdy, z ktorej emanuje každá skutočná ľudská pravda, a ktorá sa má realizovať aj v praktickom, každodennom živote človeka. Bez nej niet ani večnej spásy, ani ľudského šťastia. To nie je miešanie sa do politiky, to je receptúra pre každodenný život. Nevyhovuje to len tým, ktorí nemajú čisté ani srdce, ani ruky, bez ohľadu na to, kto sú a kde sú!

Buďme preto semaformi, smerovkami, ale aj dopravicami na ceste k večnosti predovšetkým svojím osobným životom.

Najväčší dôkaz, že Kristus svoje poslanie orietoval na celý ľudský život v jeho zložitosti a variabilnosti, je jeho osobný život a množstvo podobenstiev, v ktorých je jasne vyjadrená orientácia: kedy, kde a ako sa správať v tomto živote. Uvedieme aspoň niektoré podobenstvá: Podobenstvo o robotníkoch vo vinici (Mt 20, 1-16), podobenstvo o Samaritánovi (Lk 10, 30-37), podobenstvo o talentoch (Mt 25, 14-30), podobenstvo o márnotratom synovi (Lk 15,11-32), o bohatom bláznovi (Lk 12, 16-20), o dome postavenom na piesku (Mt 7, 24-27), o dvoch dlžníkoch (Lk 7, 41-43), o staviteľovi veže (Lk 14, 28-30), no najvýraznejším dôkazom o tom, z akých skutkov sa budeme zodpovedať, a čo bude rozhodujúce pre náš večný život je majestátny, ale aj zdrvujúci výjav z posledného súdu, ktorý potvrdí náš osud na základe toho, ako sme žili nábožensky i občiansky: „Podťe,

požehnaní môjho Otca..., lebo hladný som bol a dali ste mi jesť, smädný som bol a dali ste mi piť, bol som pocestný a pritúlili ste ma, bol som nahý a priodeli ste ma... atď“ (Mt 25, 34-36). A napokon súlad medzi vierou a skutkami potvrdzuje aj apoštol Jakub: „...viera, ak nemá skutky, je sama v sebe mŕtva“ (Jk 2, 7).

Tento Boží kódex je nahumánnejší a bez neho sa nedá nadsť udržať normálny ľudský život.

Táto diktatúra kapitálu a moci, vlastníctva bez obmedzenia, bezcitnosť a bezhraničné sebecko, ktoré obchádza všetky zákony a sociálnu otázku považuje za marginálne, predsa necháva možnosť a šancu: dáva i nám priestor na život i aktivitu, i keď nás všemožne rozkladá: tlačou, médiami, literatúrou, ateistickou kampaňou v najširšom meradle, často nepriamo a rafinovane.

A to, že nám necháva priestor na aktivitu, je našou vecou, aby sme hľadali metódy a spôsoby, ako čeliť týmto paralyzujúcim tlakom: písať, ohlasovať, vytvárať televízne, rozhlasové, tlačové intercentrá s odborníkmi na jednotlivé profesie (scénaristi, režiséri, dramaturgovia, producenti v európskom rozsahu) a pozitívnymi filmami, rozhlasovými programami, literatúrou (Interpress), reklamou, charitatívnou činnosťou, vyučovaním náboženstva aktualizovaným spôsobom, nie stereotypne a konzultovať veci s dobrými odborníkmi z radov veriacich.

Nástojčivá je aj otázka výchovy kňazov. Teologické fakulty by nemali byť iba vysokými školami na vzdelávanie, ale aj na formáciu kňazských charakterov. Pretože kňazské povolanie nie je len odborné vzdelanie, ale aj charizmou z prameňov viery. Práve tu by sa mala kreovať syntéza rozumu a viery. Vzhľadom na rôznorodosť študijných predmetov na teologických fakultách sa vytvára možnosť aj v XXI. storočí formovať celých ľudí, nie torzá!

Dokážme, že nie sme len reprezentantmi Cirkvi a kresťanského náboženstva, ale aj reprezentantmi najľudskejšieho projektu - projektu bratsva. Preto dajme sa poučiť slovami sv. apoštola Petra: „Paste božie stádo, ktoré je u vás, starajte sa oň nie z prinútenia, ale dobrovoľne, podľa Božej vôle, nie pre mrzký zisk, ale ochotne, nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda (1 Pt 5, 2-3).

Kresťanstvo už dožilo?

(Optimálny antropologický model)

V tomto storočí a v jeho posledných desaťročiach sa svet dostal do existenčnej dilemy: je možné zachrániť ľudskú civilizáciu a aký model by bol najvyhovujúcejší človeku?

Diagnóza nášho sveta by sa dala vyjadriť termínom: syntetizovaná lepra. Choroba, keď z človeka opadáva telo, v prenesenom význame: keď z človeka opadáva ľudskosť a jeho posun je od animal rationale k animal irrationale, a to i pri všetkých pyramídach vedomostí.

Nie je témou tejto reflexie naivne si vindikovať scenár, či prostriedky na riešenie týchto svetových problémov, iba sa zamyslieť nad obsahom titulku, či naozaj už kresťanstvo dožilo, či sú nejaké bytostné antropologické, etické i filozoficko-teologické spojivá a väzby medzi človekom ako rozumnou bytosťou a medzi náukou a životným modelom kresťanstva. Tak sa totiž zdá, že úžasná technická vyspelosť so svojou technickou kultúrou, s ráciom merania a počítačov pripravuje svetovú vzburu vecí, ktorú by sme obrazne mohli vyjadriť: diela zabijú majstra a hrnce hrnčiara! Reťazovité hromadenie malignej ľudskej aktivity utvára sťahujúci sa kruh, podobný slučke.

Z kresťanského hľadiska by sme mohli tento stav reflektovať napr. v témach:

- 1/ Kríza človeka – narušenie jeho autoregulačného systému a
- 2/ Človek a svet v procese riadeného vývoja

1 Kríza človeka – narušenie jeho autoregulačného systému

Židovstvo a kresťanstvo vo svojom kontinuitnom dejinnom slede pozná človeka takmer 4 000 rokov. Vo svojich správach a v podaní tieto hranice však siahajú ďaleko za hranicu historicity. Je to najstarší žijúci svedok človeka. Tento svedok pozná všetky jeho dimenzie. Pozná aj sféru človeka, ktorá sa dejinným nánosom umelého balastu prikryla. Ba pozná aj rytmický okruh jeho návratov k prvým rozhodnutiam a činom, dnes by sme povedali: biologicko-psychický rytmus periód jeho činnosti.

Písomné i osobné svedectvo jednoznačne potvrdzujú, že človek bol v dejinách stvorenstva naprogramovaný „na doraz“, čiže s dokonalým systémom autoregulácie. Nevychádzame tu, prirodzene, zo stanovísk, antropologicky veľmi mladých a a pochybných, ako sú teórie mytologicko-prírodné (Comt, Max Müller, Ad. Kuhn, či W. Schwartz), ale z najucelenejších písomne i ústne zachovaných správ židovstva i kresťanstva na spôsob pôvodného veľkého výbuchu Svetla.

Podobne ako hmotný svet, nakódovaný v štádiu svojho vzniku princípmi riadeného vývoja, jeho úžasnej účelnosti, ktorej svedkami sme stále a v stálom očarení, aj človek v štádiu svojho vzniku bol vybavený dokonalým systémom autoregulácie, ktorá nebola o nič menšia než autoregulácia anorganického, rastlinného, či živočíšneho sveta, ba bola natoľko dokonalá, že sa človek stal „pánom celej prírody“.

No pokým život a činnosť nehomoidného sveta je v súlade s týmto autoregulačným systémom, život a činnosť človeka, disponujúceho unikátnou vlastnosťou sebareflektovania a tvorenia, sa odchyľil od kurzu autoregulačného systému. Správny chod stroja poznáme podľa jeho produktov. Správnu funkciu autoregulačného systému človeka poznáme podľa jeho skutkov, podľa jeho dejín. Žiaľ, dejiny ľudstva i súčasnosť nás utvrdzujú v tom, že človek stratil správnu orientáciu, čiže má narušený tento systém a nerešpektuje návod, ktorý je jeho ráciom ľahko čitateľný. Ako criterium negativum je tu chorobopis človeka, ktorý nám umožňuje retrospektívne získať jeho pôvodný obraz.

Práve tieto staré náboženstvá a múdrosti poznajú rôzne etapy človeka, ale i jeho profil. A je evidentnou skutočnosťou, že človek všetkých vekov bol a je schopný rozoznať, kedy sa človek realizuje ako pravý človek a kedy ako rozum používajúce zviera.

Človek vo svojej podstate, v tom, že ho definujeme ako homo sapiens, animal rationale, ens vivens corporalis, animal religiosum, je v tomto vesmíre s o l u s , sám, ktorý disponuje duchovným princípom, aký svet mimo neho nemá. Tento princíp ho síce spája s celým vesmírom, aký svet mimo neho nemá. Tento princíp ho síce spája s celým vesmírom, ale súčasne presahuje dimenzie tohto vesmíru, lebo nenachádza v ňom **osobné partnerstvo** (relatio personalis). Pre osobné partnerstvo však nestačia ani dimenzie galaxií. Tu nastupuje nový vzťah a „ordo“. **Je to vzťah lásky**. Toto je gravitačná sila Osoby. Faktum, že človek v hľadaní zmyslu svojho života sa neuspokojí s ničím, čo je mimo tejto osobnej gravitačnej sily, je viac ako dostatočným argumentom, že je bytostne (tota sua essentia) naprojektovaný a nakódovaný na Transcendentno, čiže na to, čo síce je v tomto svete, ale prekračuje tento svet s jeho materiálnym i duchovným potenciálom. Ak sa nasmerovanie na Transcendentno preruší, nastáva kríza, v teológii sa to označuje ako: mors animae – smrť duše. Každý atóm, minerál, hviezdy, slnká majú svoj poriadok, „ordo“, ináč by sa všetko v okamihu zosypalo. Človek bez Transcendentna sa takisto zosype. Celý človek v nekonečnosti Transcendentna má nosiť v sebe celý stvorený svet, alebo ako to povedal sv. Tomáš súhlasne s Aristotelom: „Anima est quodammodo omnia“, a Nicolaus Cusanus nazýval človeka „mikrokozmom“, v ktorom je koncentrovaný celý svet v malom. Prirodzenosť človeka bola kreovaná práve podľa „orda“, ktorý je centrálnym bodom autoregulačného systému. Jeho prepis je jednoduchý a dá sa vtesnať do tejto definície: „Ordo est apta dispositio mediorum ad finem“ (Ordo je správne používanie prostriedkov na dosiahnutie cieľa).

Človek vo všetkých etapách svojich dejín bol a je poznačený týmto nasmerovaním na Transcendentno, a to alebo, alebo centrifugálne. Je to výsada i nevýhoda jeho slobody. Rôznorodosť doktrín náboženských, filozofických, či spoločenských v podstate si

odporujúcich a protirečiacich je príznakom straty orda. Je to mravenisko, kde každý ide iným smerom. Kresťanstvo ako svedok je nositeľom „orda“, pretože videlo príliš veľa tragédií, otrasnejších než sú obrazy Madáchovej Tragédie človeka a než sú scény Jeremiášových Lamentácií.

Kresťanstvo malo dost času, aby zistilo, že tragické následky sú dielom nedodržania „orda“ ako centrálnej osi samoregulačného systému ľudskej prirodzenosti a z nej pochádzajúcich činov. Všetky systémy, ktoré nerešpektujú túto základnú ľudskú skutočnosť, sa skôr či neskôr stanú hrobármi ľudského šťastia a netvormi dejín. Bolo by pošetilosťou privlastňovať si múdrosť deda vševeda a kresťanstvo stavať do neomylného programátora ľudského života, ale kresťanstvo tieto postoje a tvrdenia nevymyslelo, je iba s v e d k o m faktu. Svedkom, ktorý mal tisícero možností nájsť a dešifrovať súvislosti medzi ľudskou prirodzenosťou a jej činmi. Mal a má možnosť pri poznaní princípu kvalifikovať aj účinky. A niet pochyb, že aj mentálne úchylný človek rozlišuje katastrofu, či nebezpečnú krízu od pohody a pokoja. Nie, to nie sú rozprávky! Kresťanstvo je veľmi staré a často čakalo, kým sa skončili rozprávky a napokon kresťanstvo prežilo i vlastné rozprávky a prestalo byť zlým rozprávkárom. Jeho postoje dnes, i keby stálo pred dverami urodzených, sú postojmi pravdy a vyjadrujú celého človeka.

2 Človek a svet v procese riadeného vývoja

Nadväzujeme na predchádzajúcu úvahu. Ani dnešný človek, ani človek budúcnosti nevystúpi zo svojho človečenstva, neprekročí sám seba. Jeho duchovný vývoj je výslednicou jeho ľudskej prirodzenosti, ktorá ho robí tým, čím je. Nebude iným človekom, či postčlovekom, i keď vývoj človeka, meraný jeho dielom, má neobmedzený priestor. Aj najvyššie ratolesti stromu patria ku koreňom toho istého stromu. Všetky etapy ľudských dejín a dejín človeka sú bytostne - entitatívne – spojené s jeho počiatkom, v ktorom je zakódovaný aj jeho vývoj. Je to akýsi génový fond dejín človeka. A tak ako výbuch a trosky boli pre porušenie základného „mechanizmu“ v prvej fáze existencie človeka, sú a budú aj pri všetkých fázach dejín človeka, kým bude chodiť po tejto planéte. Existuje tu totiž bytostná a logická súvislosť a závislosť, ako aj výlučnosť existencie človeka ako druhu. A tak ako pri počiatkoch i teraz ostáva v človeku bez nadosobného činiteľa obrovské vákuum, v ktorom sa kotia hurikány a tajfúny tragédií.

Kresťanstvo ako „dejinné poznanie“, vychádzajúc z prapočiatku, pripisuje s istotou i dnešnému človeku bytostné napojenie na Osobu, abstraktne povedané: na Transcendentno.

Je to komunikácia s najvyšším Bytím. Ak chýba toto zavŕšenie, človek ostáva v embryonálnom štádiu, i keby sa na obmedzený čas vypracoval k veľkej technickej i kultúrnej konzumnosti. Táto konzumnosť chutí iba dovedy, pokým do nej prenikajú čo i len škárkami radiačné vplyvy opravdivej ľudskosti. Pri napojení na Transcendentno je človek staviteľom vesmíru, bez neho sa skôr – neskôr stáva buračom. Riadený vývoj to nie je obmedzovanie bytia, či človeka, ale maximálna potencia rastu. Odklon od pôvodného naprogramovaného projektu so širokou škálou rastu je príčinou všetkých ľudských zlyhaní a tragédií. Od prvého biblického pádu až dodnes, a platí to pre všetkých, i pre kresťanov!

Človek ako druh sa nezmenil. Všetky jeho vlastnosti a dimenzie ľudskosti ostávajú. Technický pokrok však nezaručuje stabilitu pravej ľudskosti. Človek si sám nestačí. Jeho bytie je tu pre iné bytie, pre osobné bytie, a aby sa naplnila jeho obmedzená túžba po šťastí, musí sa jeho život zavŕšiť v absolútnej láske, v prameni každej Lásky. Projekt človeka je napísaný a tradovaný, veď na jeho základe sa zrodili Charta OSN, medzinárodné právo, Deklarácia ľudských práv a iné medzinárodné dokumenty. Všetky tieto zásady sa zakladajú na prirodzenom práve a ľudskej prirodzenosti a boli kreované súčasne s ňou.

Je len prirodzené, že človek reaguje pozitívne na pôsobenie týchto zásad. Sú to jediné súradnice, v ktorých sa človek pohybuje normálne. Nedokáže ich úplne prekryť ani zdanie pravdy, ani hmota a telesnosť. Gabriel Marcel to výstižne charakterizuje: „... človek nie je viac ako jeho telo, ale ak poviem: „Ja som moje telo“, alebo „Som nositeľom svojho tela“, týmto vzťahovaním sa na moje „ja“ som už však tvrdil viac, totiž to, že som viac ako telo, lebo v mojom tele sa rozvíja duchovná duša“.

Život zvierat je determinovaný. Žijú podľa svojich inštinktov a pudov. Človek je indeterminovaný. V jeho prejavoch je evidentná sloboda. Preto ho okolnosti, či prostredie nevedia celkom fixovať. Dokonca aj Nietzsche hovorí, že človek je zvierat'om nižšieho rangu, lebo stratil istotu zvierat a schopnosť reagovať na životné prostredie. Podľa Rilkeho človek bol „vytlačení“ z ríše zvierat, lebo sa nevie správne zorientovať. Aj táto skutočnosť nám potvrdzuje, že človek nepatrí len do „ordo animalis“, ale aj a predovšetkým do „ordo spiritualis“, a preto vo všetkých jeho aktivitách je napojený na duchovný princíp vyššieho rangu – na Ducha, a tento Duch je Duch Boží. Obrazne by sme mohli povedať, že človek nemá korene dolu, ale hore, a tým sa líši od všetkého, čo tu je. „Človek predstavuje najvyššiu mieru komplexity, „pripomína Ratzinger (Úvod do kresťanství, Brno, 1991). Základňa tejto komplexity je však hore, nie dolu. „V protiklade k domnienkam, ktoré ešte stále platia vo fyzike, nenachádza sa to trvalé úplne dolu – v infraelementárnom – ale úplne hore – v ultrasyntetickom“ (C. Tresmontant: Úvod do myšlení T. de Chardina, Freiburg, 1961).

Opätovne sa tu zdôrazňujú podstatné a kardinálne vlastnosti človeka, jeho permanentná schopnosť komunikácie s transcendentnom, a to na základe jeho ľudskej prirodzenosti, kreovanej ab initio oživujúcim a usmerňujúcim impulzom, ktorý v teológii nazývame milosťou. Činnosť transcendentálneho princípu v slobodnom človeku je garantom, že človek neprekročí hranice ordo hominis et humanitatis, čiže nestane sa ani sebe, ani iným vrahom. Inkarnovaným a pri nekonečnej duchovnosti nekonečným zhmotnením tejto pravdy a reality je Ježiš biblický i historický. Je to vzorový projekt v živom. Celý svet nevery a celý svet anti Krista nemôže ani poprieť ani dať čo i len parciálnu náhradu za tento autoregulačný systém človeka, v ktorom je zakódovaný tento projekt zázraku. I keď ho nevieme realizovať úplne, ale mali by sme ho uplatňovať po hranice našich obmedzených možností. Kresťanstvo v prepise Evanjelia, opakujeme Evanjelia, nie ľudských konštrukcií, môže byť bodom, z ktorého sa dá vystavať, nie vyvrátiť, nový svet. To isté vytušil Chesterton, keď povedal, „že kresťanstvo ešte nežilo...“

Špirála človeka, nech by sme už hovorili o akomkoľvek vývoji, je nasmerovaná stále hore. Je to ako rotácia Zeme a galaxií. Bez nás a bez ohľadu na nás. Iba v tejto rotácii lásky je zmysel našej existencie, ostatné je lapanie bublín.

„...každému „ja“ je určené dosiahnuť svoj vrchol v akomsi tajomnom Super-Ego. Človek je síce vo svojom „ja“ dokončený, ale smer pohybu jeho bytosti a existencie ho ukazuje ako stvorenie, ktoré patrí do tzv. Super-Ego, ktoré ho nedusí, ale objíma. Iba v tomto spojení sa môže prejaviť forma budúceho človeka, v ktorej ľudská bytosť dosiahne svoj cieľ“.

(J. Ratzinger: Úvod do kresťanství, Brno, 1991).

Tento transcendentný prvok sa v našom živote realizuje prostredníctvom viery v Ježiša Krista ako Boha i ako človeka. V Kristu akoby sa uskutočnil ďalší skok vo vývoji. Kristus totiž uskutočňuje vo svojej náuke i vo svojom živote dokonalú syntézu a jednotu človeka a Boha. Preto môže sv. Pavol hovoriť o „Kristovom tele“ a o tom, že „všetci ste jedno v Kristu Ježišovi“ (Gal 3, 28). Práve v Kristovi ako Bohočlovekovi sa dokonale realizuje tento transcendentálny prvok, ktorý bol v človeku naprojektovaný už v deň jeho stvorenia. Len pôsobením tohto prvku v slobodnej ľudskej aktivite je možný znesiteľný život tu na zemi. Erupciu sily tohto modelu lásky, prezentovanej viditeľne Kristom, si kresťanstvo nevymyslelo, ono ho iba s chvením a nedokonalou predkladá. Radiácia Kristovej osoby a radiácia náuky nezanikne, i keby sa na svete vytvoril oceľový skelet, hrubý v rozsahu svetelných rokov. „V Kristovi sú naozaj strhnuté všetky steny existencie, lebo on je úplný priechod – Pascha. (J. Ratzinger, c. d., Brno, 1991). Pri adorácii nesčíselných hodnôt sveta i dnes zneje výrok F. M. Dostojevského ako jerišké trúby: „I keby som sa dozvedel, že

pravda je mimo Krista, aj tak pôjdem radšej s Kristom ako s pravdou“. Táto paradoxnosť je najväčšou syntézou!

Kresťanstvo nie preto nedožilo, že nechce, ale preto, že nemôže. Imanentná rotácia pravdy a lásky človek nezastaví. Tento model nezostarol, ba vyvíja sa k dokonalejším formám. V bludisku rôznych názorov a rád stojí tu prirodzene a nenásilne ako stoja kotviace veľké oceánske lode, čakajúce v prístavoch na cestujúcich. Kto chce, prevezie sa. Stojí tu ako obrovské vtáčie krídla strojov aby preniesli pútnikov do Zaslúbenej zeme.

Často hovoríme o systémoch, ktoré potláčali všetky slobodné ľudské prejavy, najmä však tento najjemnejší „mechanizmus“ transcendentna v človeku. Nečudo, že zostalo tu vákuum, v ktorom človek dostáva závraty. Nevie sa stabilizovať. Je dekompenzovaný. Je to pravda. Ale tento problém devastácie človeka, jeho šikovanie do epochy ľudoopov a do sféry „homo anarchicus“ je problémom aj v krajinách, kde žil a žije „slobodný“ človek. Kríza nastala tu i tam narušením tejto integrálnej jednoty človeka, z ktorého urobili konzumného živočícha, ktorý síce kultúrne, či civilizovane sa oblieka, cestuje, je a pije, býva a spieva, stavia paláce, fabriky a tanky, posieľa kozmonautov do vesmíru, ale ktorý veľmi civilizovane aj nenávidí a zabíja. Ani nie je pri tom! Jeho dejstvá sú už však napísané, iba nie sú dohrané. Ešte je možnosť urobiť korekcie, či nové partie scénara, alebo libreta.

Kresťanstvo, ale najmä kresťanov obviňujú, že nesplnili svoje poslanie a že nie sú dnes modelom na záchranu. Naozaj, kresťania neurobili toľko, koľko mohli. Ale pre značnú časť kresťanov bolo Evanjelium a Kristus ako prototypy projektu iba spomienkovým obrázkom. A ani dnes kresťanský paganizmus neprispieje k záchrane sveta. Títo pohanskí kresťania aj dnes majú okrem jediného Boha mnoho bôžikov, ktorým slúžia. Je to kresťanská modloslužba. Nemôžeme však generalizovať toto tvrdenie. Zástupy kresťanov vydali svedectvo o Ježišovom modeli, o prvotnom stave človeka. Boli prihradami, na ktorých sa zastavili povodňové prívaly. Boli vzormi pravej ľudskosti v žalároch, koncentrákoch, na popraviskách, v práci i v modlitbe. Odpúšťali a nepomstili sa, rozdávali i z toho mála, čo dostali, a utešovali aj tam, kde sa strácala aj nádej. Sami nikdy nestratili stabilitu. Vedeli, že dom padá preto, lebo likvidujú jeho základy. Ľudia tohto typu nikdy neboli a nie sú nebezpečenstvom, ale nádejou a záchranou. Preto večne žijú, nedožívajú!

Kresťanstvo vystavené dvojtisícročnému náporu rôznych porúch ľudskej integrálnosti, stojí tu dnes s rovnakým programom a ponukou: zachovať pravé ľudstvo a pravého človeka. Túto prácu však nerobili a budú robiť ľudia, obmedzovaní vlastnou nedokonalosťou i prostredím. Chcú však urobiť maximum. Opierajú sa nielen o človeka, preto nebudú pracovať márne. Zrno, ktoré prinášajú, nezahynie, jeho čas rozpadu je: nekonečno. A nejde tu

iba o religiózne záujmy, ide o celého človeka, o človeka chleba i ducha. Táto aktivita nie je diktátom, ako sa mnohí nazdávajú. Láska nepozná diktát, neberie, dáva.

V kresťanstve neprestal pôsobiť svätodušný zdroj. Ak by sa opieralo iba o ľudské sily, dávno by bolo v dejinných archívoch. Tento prvok, ktorý sme nazvali transcendentným, však je substituujúcim v globálnej a finálnej existencii ľudskej naplnenosti, čiže spásy. I dnes kresťanstvo ráta s touto silou. Ak by v biblickom večeradle nečakalo denne na tento zdroj, potom by sme mohli hovoriť naozaj o poslednej večeri. Preto kresťanstvo nečaká na poslednú eschatológiu, ale očakáva ju denne, na koľko sa v nej objavuje projektant a exemplifikátor Kristus. Veď aj svet prichádza stále so svojimi primitívnymi sľubmi o šťastí a slobode. Je to eschatológia klamu, preto ľudstvo sa neprestajne oslobodzuje a stále vytvára väčšie otroctvá. „Novovek ideológie a utópie o budúcnosti nie sú v podstate ničím iným než sekularizáciou biblickej nádeje v príchod nového človeka a nového sveta..., sú to „zbláznené“ kresťanské idey, ktoré majú svoj pôvod v biblickej eschatológii“ (Walter Kasper: Úvod do viery, Spišská Kapitula, 1991).

Tieto sentencie a reflexia, prirodzene, nechcú byť akousi exkluzívnou ponukou a oslavou kresťanstva, iba konštatovaním, že kresťanstvo má globálny projekt človeka a že ho dáva k dispozícii každému človeku, aj kresťanom! Kresťanstvo nezapríčiní duchovnú ekologickú katastrofu. Je patentovaným filtrom proti ozónovým dieram. Kresťanstvo nie je iba náboženstvom, ale aj antropologickým modulom, ako správne žiť.

Vraví sa, že dobrého je vždy málo. Možno že i kresťanstvo bude vyznaním a životným štýlom ľudí v diaspore, ale rozhodne je a bude kvasom pre náš každodenný chlieb.

Mons. Mgr. Jozef Tóth